

Vasile Hatos, Transcenderea iubirii, 12 Noiembrie 2025

L-am cunoscut pe filosoful Sandu Frunză la Târgul de Carte „Gaudeamus” din Cluj-Napoca. Era în primăvara anului 2024. Îmi dăruise două cărți: „Dulcea mea toamnă”, apărută la Editura Neuma, 2024, și alta în limba engleză.

Când se îmbină două pasiuni: filosofia și poezia, atunci se naște un impuls ce dă sufletului ieșiri spre cunoașterea legilor naturii... ori adevărata cunoaștere derivă din îmbinarea simțirii și sensibilității, pentru a accede în lumea formelor frumosului. Cartea de poezie „Dulcea mea toamnă” are conotații lirice intrinsece, deoarece vocea interioară îndeamnă poetul spre creație. Chiar coperta cărții arată impulsul iubirii și al dragostei, pe care o dă pictorul Marc Chagall. În viețile pictorilor, chiar și ale filosofilor, există momente când stările interioare se corelează cu stările naturii. Privirea unui peisaj de toamnă, când pădurea dă nuanțe frunzelor, te îndeamnă să simți că trăiești într-un univers al frumosului. Atunci pictorul creează, poetul creează, filosoful creează etc. Este ca o transcendere a sufletului poetului în sufletul anotimpului, legându-se într-un cadru mirific al culorilor, dând naștere frumosului, fiind ca o apropiere a sufletului de sacralitate, de acea puritate de copil, căci sufletul este una cu al Absolutului! Dacă Hegel spunea în „Fenomenologia spiritului” că orice cale care duce spre cunoașterea adevărată trece prin simțire și intuiție, atunci îți dai seama de puterea voinței de a intra în sfera inteligibilului, unde se amestecă toate formele de creație. Gândirea devine un ocean de forme, percepute de sensibilitate, formând adevărate oaze de creație! Iubirea vine ca un talaz ce se sparge în dunele unui port sau urcă spre orizonturi stelare, unde ochiul sufletului privește formele Universului. Iar dacă „Transcenderea” se face prin frumos, cadrul se estompează în sufletul celui care creează, după cum zice poetul: „... ea va fi bănuțul de aur / cu care voi plăti / trecerea anevoioasă / prin frontierele morții”. Iubirea dă naștere unor stări euforice. În iubire parcă uiți timpul, deoarece simțurile asaltează gândirea, făcând-o să cante imnul poetic al sufletului. Te descarci ca-ntr-un iureș de sentimente și nostalgii. Dai suflu creației. O ardere internă ce îndeamnă trupul spre îmbrățișări celeste! Parcă exiști și nu exiști într-un univers unde Dumnezeu plânge în noi! În poezia „Dacă n-ai fi existat” se simte aureola iubirii ce dă naștere dragostei prin îmbrățișări nocturne: „Dacă n-ai fi existat / Dumnezeu ar fi plâns în mine / Și m-ar fi vegheat / Până la ivirea ta”. Așteptarea iubirii se simte în versurile poetului. Visează, imaginându-și iubirea perfectă!

Devii liric chiar și când privești o floare ce-și deschide petalele în amurgul toamnei. În imensitatea materiei vii se adună mii de gânduri ce străjuiesc la intrarea frumosului în suflet. Plimbările prin oraș sau călătoriile scot sufletul spre orizonturi unde pulsul iubirii îl dă atingerea persoanei iubite. Simți acel salt făcut în ființă, unde dorul de frumos se estompează pe aleile sufletului, căutând acea parte care să-l facă fericit. Sunt chemări ale iubirii ce dau impulsuri gândului de a urca în sfera intelectului, călătorind spre acel loc mirific al simțurilor, lăsând loc intuiției de a urca spre plaiurile uneori inaccesibile ale gândirii mesianice. Când te cheamă credința prin iubire, atunci simți că ești una cu universul tău interior. Te gândești la Absolut, la facerea binelui, la căutarea adevărului etc. Treci prin porți ale cunoașterii de sine, umplându-ți sufletul cu frământări lăuntrice. Simți că „În iubire să creștem până când / în smerenia sa / întreaga lume se va înveseli / mâncând dintr-o pâine a iubirii cosmice / coaptă pe vatra divinului din noi / și din fiecare muritor” (*Chemarea iubirii la Mănăstirea Cormaia*).

Frământările iubirii scot sufletul spre tărâmurile unde natura dă farmec impulsului poetic, împingându-l spre lumi unde se adună toate șoaptele dragostei. Prin iubire escaladezi

culmile fericirii: „Mă pierd în iubirea ta / și parcă ființa și neantul divin / o realitate unică în brațele tale / ca o întâlnire între yang și yin / în care oficianții cosmici ne cuprind / într-un ritual cu pâine și vin / hrănindu-se din al iubirii preaplin” (*În iubirea ta*). Când „Sufletul tău” se plimbă pe aleile iubirii, îți extinzi gândurile spre alte galaxii, unde imboldul sufletului îndrăgostit urcă spre universuri celeste. Simți că atingi cu mâna cerul, deoarece sufletul se dilată intrând în emisfera luminii. Vezi lumea cu alți ochi, intrând pe un domeniu mai puțin cunoscut, cel al extazului „mistic”. De parcă „O vibrație divină” îți atinge intelectul, dându-i conotații mistice: „Tresar la fiecare atingere a ta / De parcă Dumnezeu mi-ar pune mâna pe umăr”. În orice vibrație spirituală există undiri ale simțurilor care scot sufletul spre incantații. (...)

Când privești natura, parcă orice simț tresaltă, dând ascultare impulsului divin, deoarece creația începe cu ascultarea materiei, vocea materiei este și vocea divină! Creând metaforic, parcă zidești în tine o catedrală a binelui, unde fiecare idee escaladează zidurile morții, urcând spre sine. Frica devine un sentiment întemeiat pe asceză, dai ascultare iubirii care te poartă în necunoscut. Vara devine toamnă, toamna, iarnă, iarna, primăvară. Anotimpurile curg ca valurile mării dând ascultare impulsului divin. Creația devine mistică, deoarece anotimpul moare, dar renaște la anul. Este ca o Pasăre Phoenix, numai că rădăcinile anotimpurilor sunt în materie, care coordonează axele universului. „... Cu frunzele tale / mă voi înconjura / Voi bea / din vinul strugurilor tăi / ca dintr-un trup de taină / până ne vom îmbujora / Mă voi îmbăta / cu lumina de culori / cu plecarea păsărilor / uneori / Și vom mai bea / până de mine voi uita / ziua și noaptea / din palma ta”. Frumoasă poezie deoarece transcende sentimentele în uitare. Uitarea este și o uitare în sine.

În mai toate poeziile se simte impulsul iubirii. Contemplarea naturii și a tot ce este în jur îl fac să creeze: creează cu simțurile, creează din sensibilitate etc., dând naștere unui model poetic. Iambii se suprapun ca-ntr-un iureș de nostalgie: „Între melancolie și contemplare / Cerul poartă chipul tău / în liniștea luminoasă / din oglinda lacului / Frunze multicolore / împodobesc urmele pașilor / care te aduceau / în îmbrățișarea mea / Te caut în bucuria naturii / purtând mirosul tău” (*Când cerul poartă chipul tău*).

Dacă prin meditații urcăm pe scara conștiinței, dând scânteia impulsului divin, atunci simțim că universul cade peste noi, prin unde și nostalgie. Credem și nu credem în istoria facerii. Ne războim cu gândurile, oferind încredere crezului divin. Un monolog ce ne poartă spre universuri noi, unde puterea gândirii o dă absorbția credinței. Ne punem întrebări despre ontologie, deoarece „Scriind istoria fructului oprit / în lumea mea ai fi înflorit / ca o bucurie de primăvară / eliberându-mă de-a trupului povară”. Prin iubire și dragoste, Dumnezeu a eliberat omul, dându-i fericirea.

„Mintea-i un izvor de idei”, spunea Eminescu. Așa și mintea filosofului este un vulcan de idei care încep să erupă la venirea unei idei noi. Prin orice „Călătorie” în universul din noi dăm sufletului conotații mistice. Trăim stări care deschid ochii minții spre cunoașterea de sine. Sucombăm în idei, vrând să alegem între bine și rău. Or, a trăi dincolo de bine și

rău este tocmai rodul ideii de a transcende gândurile într-un univers unde fericirea aşteaptă tăcută la uşa sufletului, vrând să bată. Dar aşteaptă şi-n aşteptare se leagă sub imboldurile intuiţiei, dând impuls emoţiei de a urca spre meleagurile extazului iubirii: „Coboram în gol în lumea mea / Paşii iubitei mele urcau / până la Lună / Stelele se uitau la ea / Din cerul nelimitat al dorinţei / cer după cer o absorbeau / ca o singurătată în care / însingurările se mângâie împreună // Mă plimbam în mintea mea / Coboram în lumea interioară / Ea era bătaia inimii mele / potrivită pentru zbor / Câte aripi, Doamne, / Câte aripi / Lumina o absorb” (*Lumina fericirii sau zborul spre interiorul fiinţei*).

Tăcerea a fost şi este unul dintre avatarurile spiritului. Prin tăcere urci spre universul interior, unde se adună toată gândirea într-un amalgam de vise şi nostalgii. Cum spune în poemul „Tăcerile mele”: „Te-aştept să vii / în miez de vis / în miez de noapte // Adu-mi tăcerile / pe care le iubesc atât de mult”.

Se simte pulsul iubirii ce transcende în gândirea filosofului Sandu Frunză. Trece uneori de la iubirea platonice la iubirea de sine. Empatic, pe alocuri, trece de la stări euforice la stări meditative, îngemănând fericirea cu iertarea. Sunt versuri ce cresc şi descresc în gândirea lui, depinzând de profunzimea iubirii, deoarece el nu se lasă sedus de aparenţe: „M-a adus în lume o rază de soare / Şi arderea ei se aprinde în mine / în ritmul alert al inimii / trezite de prezenţa ta // Nu te arăta sufocată / de intensitatea iubirii / Visul meu tocmai pe tine te are / fără tine se simte pribeag” (*Iertare*).

Se simte ca-ntr-un Paradis al fiinţei, unde creaţia începe când sufletul are aripi de înger. Zboară spre un univers visat doar de el, un univers al inocenţei, pentru că „De fiecare dată / în dăruirea ei / prezenţa ta / începe cu un înger”. Uneori ne imaginăm lumea ca un Paradis terestru, unde binele, iubirea, dragostea să fie caracteristicile principale. O societate plină de iubire, cum a fost la începutul creaţiei. Dacă Adam şi Eva erau perfecţi, atunci filosoful Sandu Frunză încearcă să redea imaginea începutului, dar pe un ton hieratic. „De la început” creează imaginea Paradisului în doi, după cum zice: „Credeam că golirea de frunze / Mi te va dezvălui printre copaci / că lumea ta se va ivi în / dimineţile mohorâte ale toamnei / Că te voi recunoaşte pentru siluetele / ce se preling în lumea mea”. Imaginarul este sursa creaţiei apostolice. Prin el trăim într-un univers al înţelepciunii, unde binele triumfă asupra răului, de aceea, filosoful este una cu el însuşi, mai ales în creaţie: „Nu te-am regăsit / în nici una dintre întrupări / nici în aşteptări” – simbolul perfecţiunii în iubire.

Timpu este îmbătrânirea prematură a trupului. Cu cât trec anii, cu atât trăim doar din amintiri. Este un impuls dat sufletului de a se refugia în nostalgia amintirilor. Trăind „din amintiri”, simţim acea euforie ce transcende universul fiinţei. Murim în noi prin introspecţie, deoarece căutăm calea spre absolut, într-un univers unde limbajul sufletului este legat de limbajul universului, aşa cum „Cândva / În amintirile mele / ce tocmai prind viaţă / Cu palmele tale / ai coborât în sufletul meu luna / Şi ai crescut în mine / până am devenit dimineaţă”. Să cobori luna de pe cer în suflet înseamnă să dai aplomb creaţiei prin crearea frumosului, unde „Buzele tale să mă atingă”, „Să ne poarte /

spre tărâmul misterios / în care am învățat / de la cer / să fim una / de sus până jos". Uniunea mistică a cerului cu pământul este și uniunea creației, așa cum în dragoste se simte misterul iubirii, căci „Continuând să te dezbraci / de iad și rai / deveneai din ce în ce mai femeie / Cu zâmbet discret de dorință / cum îți place mereu să mă alinți / Cu sânii cuminiți / așteptând / Buzele mele fierbinți" (*Frumoasă era azi umbra ta*).

Prin poezia *Gust de toamnă* se simte scurgerea timpului în „ciclul karmic”. Parcă tresare la orice gust al fructului. Dacă toamna este anotimpul recoltelor, atunci te întrebi: „Ce alte fructe erau în Paradis?” Materia își spune cuvântul în orice anotimp: „Dulcea mea Doamnă / Cu gust de toamnă / te-aș ține în brațe / în nopțile reci / Fără să știu dacă pleci / Te rog îmi lasă / Cerul de argilă arsă”. Iar în *Trupul meu*, „Bând din pocălul de sub cruce / în care sângerează / cu mine / corpul ce ne însoțește / dincolo de bine și rău”. Aici se vede congruența gândurilor filosofului – un fel de meditație asupra morții. Cum zice în poemul *Imn*: „Mi-ar plăcea ca Dumnezeu / să mai stea o vreme / aici la mine / să amâne momentul în care / va dori să plecăm împreună”. Obsesia morții apare când cugetăm prea mult, căutând sensul vieții, deoarece gândul morții este ca o melodie celestă, parcă venită din alte galaxii! O înfiorare a spiritului, dând impulsuri de a urca tot mai mult spre infinit, vrând să atingi absolutul. „Ca un duh androgin pășește peste ape / Poetul, / ținând o ramură de măslin între dinți, / hrănind cu soarele de dimineață / dorințe cuminiți” (*O înfiorare sublimă*). Ceea ce semnifică mai bine în versurile poetului sunt gândurile sublime care dau nuanțe spiritului, legându-le între ele. Un duh al poeziei ieșit din catacombele gândirii filosofice, care-l face să intre în limbajul naturii. Or, legile naturii sunt și legile universului. Prin ele legăm și dezlegăm cuvinte care se suprapun în minte, deschizând drumuri spre Absolut. Legea Binelui, a Adevărului, dăinuie în sufletul poetului, făcându-l să tresalte la adierea cuvintelor. Un Athos întruchipat în ființă, reunind ceea ce înseamnă creație poetică, nu absolută, ci parțială. Dincolo de cuvinte se naște un alt Univers care duce spiritul spre creațiile absolute. Dar acelea ne sunt date de revelație și suferință. De aceea, „Va veni toamna și va avea chipul tău / Vom contempla împreună al luminii hău // Va veni toamna și trupul tău va avea // Dansând enigmatic în lumea mea”. Toate acestea dau stări ce scot spiritul spre un univers interior, unde se adună toate experiențele vieții, îndemnându-l să creeze. De aceea, cartea de poezie „Dulcea mea toamnă” este o reminiscență a iubirii în lumea ideilor, căutându-și fericirea prin iubire.